

Országos mozgalom indult Szegedről a gyermekhalandóság csökkentésére.

(Saját tudósítónktól.) Bizonyára emlékezetes még az a cikk, amely a Délmagyarország hasábjairól hívta fel a hatóságok és a nyilvánosság figyelmét a szegedi tanyákon pusztító nagy gyermekhalandóságra. Dr. Pártos Zoltán alsótanyai orvos cikke megjelenésével egyidejűleg memorandummal fordult a polgármesterhez, aki — örömmel jegyezzük fel — a sokszorosán nagyjelentőségű ügyet nyomban napirendre tűzte. A kérdéssel való foglalkozás most egyik legjelentősebb stációjához jutott, dr. Turcsányi Imre, az áll. gyermekmenhely igazgató-főorvosa ugyanis a hatósághoz juttatta beadványát. Még csak annyit, hogy a főorvos ur a szomorú tények megállapítása mellett a gyökeres orvoslás módjait is felsorolja természetesen, még pedig olyan keretek között, hogy azok megvalósításával — ami bizonyára rövidesen elkövetkezik, — Szegedről fog kiindulni az országos mozgalom a sokszorosán káros és ijesztően nagymérvű gyermekhalandóság leküzdésére. Kivételes jelentőségére való tekintettel itt közöljük egész terjedelmében Turcsányi főorvos értékes munkáját:

Nagyságos Polgármester ur!

A „Délmagyarország“ című napilap 1915. szeptember 15-iki számában dr. Pártos Zoltán tiszti orvos tollából hírlapi cikk jelent meg, amelyben a tanyavilág egy igen elszomorító képét festi, vázolva a körülményeket és életviszonyokat, amelyeknek tanyai csecsemőink áldozatul esnek.

Ez a cikk, valamint a nagyságodhoz külön is betérjesztett memorandum, figyelmessé tette polgármester urat egy igen elszomorító tényre és felderíteni igyekezőn azon okokat, amelyek világra hozott apró csecsemőink rendjében, a halálnak oly bőséges aratását idézik elő, csekélységemet hívta fel, hogy *ugy orvos, valamint gyermekvédelmi szempontból* a helyszínen állapítsam meg a halálózást előidéző okokat, és egyúttal azon tényezőket és sürgős intézkedések szükségét, amelyekkel városunk és hazánk ezen nagy veszedelmét kis pénzáldozattal elháríthatnók.

Ezen megtisztelő feladatnak megfelelni akarván, szeptember 26-án, dr. Szalay József főkapitány és dr. Wolf Ferenc, városi tiszti főorvos urral, a helyszínen a szükséges vizsgálatokat megejtettem s a tanyai kerületi tiszti orvosokkal ott tárgyalásokat folytattam. Észleleteimet és vele kapcsolatosan javaslatomat, a jelenlegi viszonyok mérlegelése mellett, a következőkben van szerencsém betérjeszteni.

(Mi van a tanyán.)

1. A tanyákon 1914. augusztus 1-től 1915. augusztus 1-ig élve született gyermekek száma 991. Ezek közül meghalt 284, azaz 28.76 százalék. Ezen arányszámmal szemben Szeged város belterületén született gyermekek száma az 1914. esztendőben 2268. Ezek közül meghalt 461. Az elhalálózási százalék 20.32. Ezek a számok is mutatják, hogy a tanyákon az elhalálózási arányszám az egy éven aluli gyermekeknél 8.44 százaléknál nagyobb, mint városunk belterületén.

2. A 284 egy éven aluli elhalt gyermek közül 135 emésztési zavarok következtében halt meg, mely szám százaléokban kifejezve 47.56.

3. Megállapítottam, hogy emésztési bántalmaknál azért oly nagy az elhalálózási arányszám, mert ezen megbetegedéseknél érvényesülnek leginkább a tanyákon oly sajnálatos módon elterjedt babonák és használatban levő ártalmas népszokások.

4. Megfigyelések alapján megállapítottam, hogy az emésztési zavarokban szenvedő csecsemők, — de általánosságban is a beteg csecsemők — a legtöbb esetben vagy egyáltalán nem, vagy csak teljesen elhanyagolt állapotban jutnak gyógykezelés céljából az orvos kezébe. Számszerűleg megállapítottam, hogy a tanyákon az egy éven aluli elhalt csecsemők több

mint 50 százaléka egyáltalán gyógykezelés alá nem került.

5. Az általános nagy csecsemő-halálózásnak gazdasági, szociális és higiénikus okokon kívül igen nagyjelentőségű kulturális okai is vannak, még pedig: a tudatlanság népünknek ily irányú műveletlensége, a csecsemőápolás és táplálás észszerűségének teljesen ismeretlen volta, az ártalmas népszokások és a népünknek annyira elterjedt előítélet és babona.

6. Szomorúan kellett tapasztalunk, hogy tanyai népünk előtt a természetes (anyatej) táplálás rendkívüli nagy előnye és a mesterséges (természetellenes) táplálás nagy veszedelme teljesen ismeretlen.

7. Kimutatható, hogy az elhalt csecsemők halála legnagyobb részt már az első hetekben, 1—2 hónapos korában és az elválasztás idejében (10—11-ik hónapban) következett be, aminek okát abban találom, hogy a tanyai csecsemők még az első napokban kapják táplálékul az annyira veszélyes áztatott zsemlyét, cukros vizet, szalonnát, kolbászt, káposztát, rosszul kezelt tehéntejet stb., tehát oly időben, amidőn a kis csecsemők ellentálló képessége a legcsekélyebb. A 10—11-ik hónap közötti időben történt nagymérvű elhalálózás arra vezethető vissza, hogy ezen időpontra esik a legtöbb esetben a teljes elválasztás az anyatejtől. Sajnos, az elválasztás népünknek nem rendszeresen, hanem ötletszerűen történik, esetleg forró nyáron, avagy hirtelenül, minden átmenet nélkül, amely körülmények majdnem minden csecsemőre nézve egyaránt veszedelmesek.

8. Megállapítottam, hogy a tanyákon a legveszedelmesebb csecsemő-betegségnek — a bélhurtnak, — amelynek hazánkban több mint 30.000 csecsemő esik évente áldozatul, okát a gyermek fogzásában keresik, tehát oly tényezőben, amelyet orvosilag nem találunk indokolva és ezen állapottól teljesen független kóros jelenség.

9. A természetellenes (mesterséges) táplálás, a tejnek minden szükségelt, fontos kezelése nélkül történik, az minden elővigyázatot és rendszert nélkülöz. A mindenütt használatban levő üvegesővel ellátott szopós üveg csak igen nehezen tartható tisztán, és idegenkednek használni a célszerűbb s alkalmasabb ama üveget, amelyre a gummiszopókát keztyű módra lehet az üvegre huzni és amelynek tisztán tartása könnyűszerrel eszközölhető.

10. A legtöbb házban, ahol csecsemőt nevelnek, használatban van az undorító és a csecsemő életét veszélyeztető ugynevezett „cucl“, amely készül az oly veszedelmes nyálból, cukorral édesített áztatott zsemlyéből, amely pépet vászonkendőbe kötve, nyújtanak a kicsinek.

11. A tanyai nép munkába menve, a csecsemőt a legtöbb esetben a tudatlan szomszéd, vagy a még szintén felügyeletet igénylő, teljesen megbízhatatlan nagyobb gyermek gondjaira bizza.

(Hogyan védekezhetünk.)

Már ezen néhány adathból is kitűnik, hogy társadalmi életünk ezen rendkívül elszomorító jelensége: csecsemőink elhalálózása ellen, gyors intézkedések válnak szükségessé. Véleményem szerint a cselekvés terére kell lépünk küzdve úgy a tanyai, mint a városi, valamint az országsszerte dúló, nagyarányú csecsemőhalálózás ellen. Cselekednünk kell, még pedig haladéktalanul!

A háború összes szomorú kártételei között a legnagyobb: az emberéletben véghez vitt gyászos pusztulás. És ezen lesújtó vérontás mellett nem szabad elfelednünk, hogy akik elhunytainkat volnának hivatottak pótolni, jövő nemzedékünk, új csecsemőink közül, 15.000 évente halvaszületett és több mint 20.000 gyermek csak egy hétig él, és közel 150.000 pusztul el még csecsemő korában hazánkban!

A veszedelmes baj ellen, céltudatosan, komolyan, fáradhatatlanul küzdve, ha a csecsemőhalálózás szomorú számarányát csak néhány százalékkal is megjavítani sikerül — fáradságunk eredménye a tanyákon és városunkban

megmentett sok száz gyermekélet, amelynek száma az országos statisztikában évente 20—25.000 nagybecsű életet is jelenthet.

Nagyságos polgármester ur! Erről a nagy nemzeti veszedelemről fel kell világosítani városunk minden polgárát, országunk társadalmát és fölhívni a kormány figyelmét.

Az elérhető eredmények reményében és azok fontos érdekében javaslataimat összefoglalva, azokat a következőkben terjesztem be:

1. Fel kell világosítani szóban és írásban tanyai polgárainkat, a nép legszélesebb rétegeit, hogy minden anyának legszebb, legtermészetesebb és egyúttal legfontosabb feladata: csecsemő gyermekének szoptatása. Állandóan kell hogy szószólói, védői legyünk a csecsemő anyatejhez való jogának, amely jog megvédelmezéséért, annak érvényesüléséért a végtelenségig kell küzdenünk. Érvényt kell szerezni annak az orvosi igazságnak, hogy a leghathatósabb védelemben részesítjük a csecsemőt, ha biztosítjuk részére az anyatejet — lévén az anyatej a legbiztosabb életfentartó szer, — amely még a kedvezőtlen szociális és higiénikus viszonyok ártalmát is ellensúlyozni képes.

2. A felvilágosítás egyik módja, hogy a város hatósága minden veszélyeztetett újszülött csecsemő szülőházába az anyák tiz parancsolatát ingyen juttatja el, amely nyomtatvány diszes falitáblára erősítve, az anya szeme előtt állandóan lebeghetne. Az anyák tiz parancsolata falitáblák több nyelvre lefordítva, az állomás-épületek várótermében, kórházaknak, szülőintézeteknek stb. szembeöltő helyein felerősítve, becses szolgálatokat tehetnének.

3. Rendszeresíteni kell a tanyákon a népies előadások rendezését a csecsemő ápolásáról és táplálásáról, annak egészségtanáról és népszerűvé kell tenni a csecsemő dispenseire fontosságát. Ezen előadások megszervezésére egy szakfőnökből álló 3 tagú bizottság jelöltessék meg, amely az előadások rendszeresítését eszközölné, gondoskodna egyúttal előadókról és közönségről.

4. Ezen bizottság feladata lehetne egyúttal az is, gondoskodni arról, hogy a tanyákon olvasottságnak örvendő napilapok és naptárak időnkint közleményeket, cikkeket hozzanak a csecsemő szoptatásának fontosságáról, a csecsemőápolás és táplálás helyes irányelveiről és más erre vonatkozó közhasznú ismeretekről.

5. Az anyakönyvi hivatalokban minden születés bejegyzése alkalmával népies füzetek adandók a bejelentést eszközöző szülőknek. A füzetek ismertetnék mindazt a fontos tudnivalót, amely a csecsemő ápolására nézve szükséges. A füzetek tartalmazzák mind ama jótanácsot, amely a gyermek higiéniájára vonatkozik, u. m. helyes ruházat, fűrésztés, a betegség felismerése, a helyes elválasztás, a csecsemő részére szánt tehéntej kezelése és adagolása és sok más hasonló tudnivaló. A természetellenes táplálás veszedelme ellen állandóan kell küzdenünk. Figyelmeztetni kell az anyákat, hogy hétszer kevesebb csecsemő pusztul el évente a természetes módon tápláltak közül, mint a nem természetes tápláltak között.

6. A tanyai népnél használatos üvegesővel ellátott szopós üveg helyett azon üveget kell népszerűsíteni, amelyre a gummi keztyű módjára ráhuzható. Hogy a csecsemő egészségére ártalmas szopós üveg a forgalomból kivonassék, a főkapitány felkérendő egy rendelet kiadására, amely az említett üveg használatát eltiltaná és a forgalomba hozatalát meggátolná. Ilyenmü rendeletek Németországban már régebben hoztak.

7. A megadott utasítások és tanácsok betartása ellenőrzendő. Eszközölje ezt díjazás mellett alkalmazott csecsemőfelügyelő, akinek feladatához tartoznék megbetegedett gyermekek orvoshoz utasítása, a szülők irányítása gyakorlati tanácsokkal, felvilágosításokkal való ellátása. A csecsemőfelügyelő munkakörét a legalkalmasabban a tanyai kerületi szülésznő láthatná el.

8. A kerületi szülésznő a csecsemő ápolásáról és táplálkozásának irányelveiről, jelenlegi felfogásáról, tájékoztatni kell hogy legyenek, köteleztesse egy továbbképző tanfolyam hallgatására. A tanfolyam céljaira az állami